

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár:
félévre 30000 korona.
Egyes szám ára 1500 kor.

A kollégium vagyoni helyzete.

Egy figyelemre méltó indítványról.

I.

A napokban több egyházmegye részéről azonos szövegű indítvány érkezett az egyházkerületi közgyűlés elé. Az indítvány, mely a felterjesztő iratok elnevezése után ítéelve Papp-Szász Józseftől, a bihari-érmelléki egyházmegye gondnokától származik, annak a, magyar református embernél eléggé meg nem becsülhető szeretetnek az eredménye, mely egyházi közintézményeink fejlődését előmozdítani s a fejlődés útjában álló akadályokat elhárítani akarja. Mint ilyen tehát különös figyelmet és alapos megfontolást érdemel. Lényeges tartalma az, hogy a debreceni kollégium s általában az egyházkerület nehézzé vált anyagi helyzetére tekintettel, az egyházkerületi közgyűlés alakítson egy, a központi tényezőkön kívül álló egyénekből álló hattagú bizottságot, amelynek feladata legyen a kollégium és egyházkerület anyagi ügyeit alaposan megvizsgálni, a fennálló nehézségek okait felkutatni s a nehézségek elhárításának módjait megkeresni; továbbá, hogy mindaddig, míg ez a bizottság a maga munkáját el nem végzi, illetőleg azt az egyházkerületi közgyűlés le nem tárgyalja, a kollégium vagyionkezelésében tervezett semminemű reform végre ne hajtassék.

A magam részéről egy ilyen bizottsági vizsgálatnak megtartását ellenezni semmi körülmények közt sem akarnám. Jó az, ha a közvagyonok kezelésébe minél szélesebb körben nyernek bepillantást. Az adott esetben pedig kétszeresen fontos arra tekintettel, hogy egyházkerületünkben az egyházmegyék vezetőseiről az utóbbi évek alatt igen gyorsan kicserélődtek. Az esperesek és egyházmegyei gondnokok között alig van már egy-kettő, aki már a normálisabb gazdasági viszonyok között is viselte tisztségét. Így aztán nagyobb részüknek egyáltalán nem volt módjában megismerkedni a kollégium és egyházkerület anyagi helyzeté-

vel. A kollégiumi igazgatótanács üléseit a vidéki tagok nem látogathatták olyan szorgalommal, mint a béke éveiben, a közgyűlésen meg, ha jelen is voltak, nem nyílt alkalmuk olyan bőven foglalkozni az anyagi ügyekkel, mint a régieknek, mert hiszen az utóbbi években a költségek súlyos volta miatt a költségvetések és számadások ki nem nyomattak, s azonfelül is a rendkívüli viszonyok kényszerítő hatása alatt éppen a legfontosabb anyagi kérdések igen sok esetben közgyűlésen kívül voltak elintézendők.

Egyáltalán nem az a céltom tehát, hogy az indítvány elfogadásának útját vágjam. De azt gondolom, hogy szolgálatot teszek az ügynek, ha — mint aki a kollégiumi és egyházkerületi vagyionkezelést eléggé ismerem, már az indítvány tárgyalását megelőzően egynémely felvilágosítással szolgálok.

A kétségtelenül meglévő anyagi nehézségeknek az okát, azt hiszem, könnyű megtalálni. Már a háború alatt, de még inkább a háború után előre el sem képzelt módon megnövekedtek minden háztartás kiadásai. Sok magángazdaság is keservesen nyögi azokat a változásokat, amelyek ez idő alatt bekövetkeztek. Különösen azok, amelyek nem voltak elég mozgékonyak, vagy elég élelmesek a változásokhoz gyorsan alkalmazkodni. Természetes, hogy közintézmények gazdálkodásában az alkalmazkodásnak a képessége is, a lehetősége is mindig kisebb. Közelebbről az egyházkerületi háztartás — értem az egyházkerületnek a kollégiumétól külön vagyionkezelését — elkerülhetetlenül nehéz helyzetbe került annak folytán, hogy jövedelmei tőkék kamataiból és járadékokból állanak. A tőkés és járadékosok a magángazdasági életben is válságos viszonyok közé jutottak. Pedig a magángazdaságban az összehúzódás lehetőségei inkább megvannak. Az egyházkerületi pénztárnak a ráváró kiadásokat folyvást emelkedő összegben kellett feljesíteni s ezzel szemben jövedelmeit nem fokozhatta. Alkalmazottainak ellátásáról a legszerényebb — néha igazán szánalmasan

szerény — keretek közt gondoskodnia kellett, s maga ez az egy tétel is hova inkább óriásivá nőtt summákat emésztett fel. Ezzel szerében sem fokozható hozadékú ingatlan vagyona nincs, sem a legutóbbi időkig adójövedelme nem volt. Az egyházkerületi közigazgatás költségeit túlnyomó részben az állami segítség fedezte, ami pedig hosszú éveken át alig emelkedett valamivel. Még a legutóbbi évben is mintegy négyszázszorosa volt a békebeli összegnek, holott jól tudjuk, hogy a kiadások a legszerényebbre összevontan is nem ily mértékkel nőttek. Az egyházkerületi pénztár nehézségeinek a magyarázata tehát nagyon is kézen fekvő.

A kollégium dolgával már kissé bővebben kell foglalkozni, mert itt többféle és több célt szolgáló vagyon van. Különösen meg kell különböztetnünk azokat a vagytonokat, amelyek a kollégium általános fenntartására, és azokat, amelyek az ifjúság segélyezésére szolgálnak.

A tőkepénz ügyével a kollégiumnál is felesleges időzni. Ezek bizony elveszítették értéküket. Annak idején mindenki úgy gondolta, hogy a legjobban elhelyezett tőke a jelzálogi biztosíték mellett kiadott. Így voltak a kollégium tőkéi is elhelyezve és bizony jó helyeken. Hogy milyen jó helyeken, az mutatja legjobban, hogy csaknem minden kölcsönt visszafizettek egyszerre, mihelyt a pénz olcsóbbá vált. Pedig ugye, egymillió korona hatszázalékos kamatából tíz család élhetett meg tisztes sorban egy éven át, most meg egyetlen család ugyanolyan megélésére egy hét alatt elfogy maga a tőke. Az a pénz, amit a kollégium kölcsön kihelyezett, nagy vagyon volt, az amit visszacapott, semmiség. Olyan tény, ami a legszigorúbb óvatosság szempontjából nem állhatná meg a mértéket, a tízmillió hadi kölcsönkötvény jegyzése volt. De a hazafias felbuzdulásban e téren mindnyájan — s én ma is azt mondom: helyesen — túlmentünk erőink határán. Különben is ez megszűnt teherként lenni, mert Baltazár püspök amerikai gyűjtéséből első sorban a kollégium ezen adósságát fizette ki.

Az ingatlanoknál sem mindig az volt a helyzet, ami ma, hogy t. i. mindegyikből jó jövedelmet lehet kapni. Volt idő, amikor a haszonbérlek, mivel katonának behívták, vagy mivel a megszállók elvitték minden jószágát, lemondtak a haszonbérletről. Mindegy, egészben véve mégis az ingatlan vagyon, ami fenntartotta a kollégiumot. A dadai birtokokból például, amelyek 1912-ben 73 ezer koronát jövedelmeztek, a most lejáráó gazdasági évről mintegy 900 millió koronának kell befolyni, a jövő évtől fogva pedig a haszonbér a mostani árak szerint mintegy 1400 milliónak felel meg, ami a 17,000-szeres szorzó számmal is több az 1912-iki haszonbérnél. Csak az a baj, hogy a haszonbér emelkedés mindig a drágaság nyo-

mában jár s az ideai drágaság mérvéhez a haszonbér csak jövőre igazodik. Mindazáltal, ha a kollégium minden jövedelme így emelkedett volna, nem volna semmi baj.

Dehát voltak ám olyan jövedelmek is, amelyek irtózatosan lecsökkentek volna magában magyarázata minden nehézségnek. A debreceni egyház és Debrecen város bizonyos évjáradékokat adnak a kollégiumnak. Ezt a most folyó esztendőben emelte fel az egyház az ezerszeres összegre, a város is körülbelül olyan mértékkel. Eddig, a háború kezdetétől tíz éven át, az eredeti összeget adták. Például az egyház 18 ezer koronájából 10 év előtt negyven vagon — négyezer mm. — kokszt lehetett vásárolni; most 15 kilogramm ára ugyanennyi. A várostól egy öl fa áraban kapott 32 korona most egy pár szál gyufára elég; a negyedfélszáz ölért fizetett 32 koronáért összesen sem lehet egy fél mázsa fát venni.

A legnagyobb bajok azonban nem a szorosan vett kollégiumi gazdálkodásban, hanem a diákjóléti intézmények körében merültek fel. Tudvalevő, hogy a debreceni kollégiumban az ösztöndíjaknak nagy száma segítette elő a szegényebb sorsú ifjúságot tanulmányai végzésében. Az a nyolcvan, száz, vagy százhusz korona, amennyit egy-egy ilyen ösztöndíjalapítványból egy-egy ifjúnak ki lehetett adni, majd egy esztendei ellátási költségét fedezte a szegény diáknak. Ma a változatlan tőkének valamivel nagyobb kamata alig elég arra, hogy egy irkát lehessen rajta szereztetni. Ezeket a ma igen csekély összegeket nem is érdemes kiosztani s a kamatjövedelmeket a tőke gyarapítására fordítják. Az ifjúság segélyezésére pedig egy-két újabb alapítványon kívül első sorban és mindenek felett a Baltazár püspök gyűjtéséből létesült Baltazár-amerikai alapítvány szolgál. De, bár ez az alapítvány sok millióval szolgál az ifjúság támogatására, természetesen mégsem tudja a segítésnek azt a mértékét, amit a békebeli nagyszámú alapítványok biztosítottak, egy-magában elérni. Már most természetes, hogy ilyen körülmények közt, a készpénz segélyek elmaradása mellett az internátusi kedvezményeket nemhogy csökkenteni, hanem szaporítani kellett volna. Régen volt teljesen ingyenes ellátás a kollégiumban, nemcsak a kicsiny, hanem a nagy diákok számára is. Ma azok a nagy diákok, akik régen ingyenesek voltak, egy félmillió koronánál valamivel többet fizetnek egy esztendőre. A rendes díjak mértéke is így emelkedett évről-évre. Azonban itt is mindig előbb járt a drágulás, mint a díjemelés és akármilyen gondosan kiszámították, a várható drágulásokat is figyelembe véve, a koszt, meg a fűtés költségét szeptemberben, júniusra háromszor annyiba került. Így aztán internátusban és konviktusban a deficit esztendőről-esztendőre nőtt. Olyanformán, mintha valaki megpróbálta

volna az utóbbi években, hogy júniusban is ugyanolyan összeget fordítson a háztartásra, amennyit szeptemberben adott: egész bizonyos, hogy a gazdasszonya, ha ugyan meg nem szokik, szép summa adósságot lett volna kénytelen gyűjteni a fejére.

Világos, hogy a kollégium nem szokhatott meg a szegény tanulók ellátása elől, ami hiszen a legszebb hivatása. Kénytelen volt tehát részben egyéb célra szánt jövedelmeit ide fordítani, ami megint ott okozott zavart, részben pedig a már a lehetőség határáig összevont kedvezményeket adósságcsinálás útján is szolgáltatni.

Pedig a jótétemények adását még más körülmény is nehezítette. Ismeretes, hogy diákjólleti intézményeink egyrészét már a háború kezdetén lefoglalták s különösen a főiskolai hallgatók számára épült új és modern berendezésű internátus előbb hadi kórházzal szolgált, majd az oláhok s később, bár kisebb részben, a nemzeti hadsereg is, katonai irodákat rendeztek be ott. Az épület modern, szép berendezése katonai kezelés alá kerülvén, mikor több esztendő után visszabocsáttatott, elhanyagolt és megrongált állapotban volt. Kik által s mikor történt a rongálás, azt utólag megállapítani nem, csak sejteni lehet. Am akármint történt is: a központi fűtés tönkrement kazánját a kollégium volt kénytelen újra kicserélni s a fűtési költséges munkáját a kollégiumnak kellett végeztetni, holott ilyen rendkívüli kiadásokra fedezet egyáltalán nem volt.

Íme, hát azt gondolom, annak, hogy mi okozta a bajt, nagyon könnyű az okát meglátni, ha az ember a kollégium feladatai és gazdasági viszonyai közt egy kicsit széjjel néz. A meglévő bajoktól megszabadulás mikéntje szerintem a fontosabb kérdés. Erről fogok elmondani a jövő számban egy pár szerény észrevételt.

Kun Béla.

Tárca

Adatok a Kollégium belső történetéhez.

Közli: Dr. Törös László.

II.

„Arkádia-féle“.

A debreceni Városi Múzeumban találtam egy röpiratot, mely a Csokonai-síremlék állítási mozgalom egy érdekes ismeretlen mozzanatára vet világot. A címe ez: „Felelet a Rajzolatok 1835. évi 48-ik és a Jelenkor Társalkodója 101-ik számában kijött gunyírásokra“.

A dolog historikuma, amint Sárvári levelei nyomán rekonstruálhattam, ez: Egy nagy temetés alkalmával észrevették a Hatvan-utcai temetőbe kisereglettek, hogy Csokonai közeli sírjáról

már a „fűtől való fa“ is eltűnt. Egy professzor megindította az eszmét, a városbeli vezető személyek tovább fejlesztették, hogy Csokonainak síremléket kell állítani. Kazinczy korában nem sikerült az emlékezetes Arkádia-pör miatt. Most újra felgyűlt a lelkesedés a Csokonai emlékezetét szívekben úgy is erősen ápoló debreceniekben. A Kazinczyban ívet tettek ki, melyre hamarosan sokan jegyeztek, professzorok is, legtöbbit a lelkes Péczely: 25 frtot. Ugyanő a tanuló ifjúsághoz is lelkes felhívást intézett. Adakoztak is versengve az ifjak. S egyszerre lecsap a rektori betiltás, a seniort megdorgálják, a pénzt kinek-kinek visszaadatik. Péczely elkeseredve kihirdeti, hogy ő csak azért is gyűjt, nála lehet adakozni. Hamar híre szalad az esetnek, eljut a nevezett lapokba (sőt aztán még másokba is). Kész a közvélemény az ítélettel: a debreceni professzorok még halála után is üldözik Csokonait. Nem volt elég, hogy életében szerencsétlenné tették...

Súlyos vád ez, mely képes egy iskola százados becsületét is egy csapásra megsemmisíteni. Éreztek ezt a professzorok. Tollat fogtak — helyesebben tollat fogott a rektor-professzor Sárvári, akinek éies, talpraesett, bár tárgyilagos dialektikáját lépten-nyomon felismerem a kiáltványon, mely az összes debreceni professzorokat nevezi meg kibocsátókul, „egy kivételével“.

Nyugodtan idézik az illető lapok támadását, melyek — mint leveleiben elmondja Sárvári — volt debreceni diákoktól származtak. Azt emeli ki a közlemény, hogy a kezdeményező professzor betegségét használták ki a többi professzorok, akik már egyéb nemes kezdeményt is tönkretettek. Egyébként szörnyű a kollégium nevelési rendszere.

Maguk igazolására közlik a tanárkari gyűlés jegyzőkönyvének idevonatkozó részét, mely rendkívül melegen szól Csokonairól, (kinek Sárvári volt különben egyik legjobb pártfogója!) s feltárja a valódi tényállást: a szülék tiltakoztak a szegény gyermekek megadóztatása ellen s hozzá a rektor nem tudott semmit sem szólni, mert megkerülésével, sőt a többieknek is tudta nélkül, adta ki Péczely a felhívását, aki pedig maga is helyeselt egy előző betiltást. Nem akarták „ingerelni az ifjú generositást, mely sokszor tehetségén felül is erőlködik“. De nem tették lehetlenné a presszió nélküli adakozást, — a vállalkozókat a városi gyűjtőhelyre utasítván.

A nevelési elvükre tett gúnyolódás már jobban fájt nekik: hogy „ezen hatalmas párt ellen-szegülésénél több hasonnemű, az ifjúság szív- és észbeli kiképzésére kezdett, a hazai művészet és előhaladás barátaitól, utóbb magoktól az ellenszögölöktől is célirányosnak ösmert, máshol még köz-költség s serkentő jutalmak által is elősegített igyekezetek és vállalatok szenvedtek már hajótörést“.

Itt nem tudnak másra gondolni, mint legfeljebb a híres „Lant“ c. ifjúsági zsenyéket tartalmazó, Péczely szerkesztette évkönyvre és az „Olvasó Társaságra“. Beismerik, hogy nem helyeselték a Lantot, de azért nem akadályozták még akkor sem, mikor „e tájt setét magánynak“, iskolánkat „mohfedett góth templomnak“, annak igazgatóit „kített idejű ősz szakállasoknak“ gúnyolta. Akkor szűnt meg, mikor Péczelynek beszüntetni tetszett.

Az Olvasó Társaságot is így suskusban csináltak meg s az egyházkerületi gyűlés borzadt meg legjobban attól a gondolattól, hogy „az ifjúság között bármilyen olyan társaság álljon össze, mely magának statutomokat készítsen”. E helyett külön magyar könyvtárt szerveztek, mely „már többet számlál 150 darab válogatott magyar könyvnél”.

Itt jön aztán a korra nézve legjellemzőbb rész: „Nem tagadjuk azonban, hogy a nevelői bölcseséget nem abban tartjuk, hogy az Ifjúval magát tudósnek képzeltesse, minekelőtte tanult volna; hogy azt íróvá tegyük, míg az oskolai gyakorlásokon se ment keresztül; hogy az életbeli praxisba bele vonjuk, minekelőtte oskoláját végezte volna, és arra szoktassuk, hogy igazgasson, minekelőtte engedelmeskedni tanult volna, hogy magával s a reábizottakkal azt tegye, amit felhevített tüze kíván, míg más gyámsága alatt van...”

Végzetes félreismerése a nevelés legdúsabban kamatozó törvényének. Minek a kocsit fékezni, mikor még meg se indult, elpusztítani csirájában az alkotás feletti naiv, de hatásában annál fontosabb boldogságot. Nem is vált halhatatlanná az e korbéli paedagogia tanár: Zákány. Annál inkább nevelt az, aki nem a paedagogia szakszerinti művelője volt: Péczely, akit itt — íme — nem szeretek — társai...

Iskola

Szomorú dolgok.

Kivonat

a debreceni református kollégiumi gazdasági tanács 1924. év aug. hó 15-én tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

280. szám.

Főgimnáziumi igazgató betérjeszti a m. kir. vallás- és közokt. miniszter 72,128—1924. v. ü. sz. következő leiratát:

„A magyar államkincstár jelenlegi szomorú anyagi helyzete, mint már volt szerencsém Méltóságoddal közölni, arra kényszerítette a kormányzatot, hogy minden kormányzati ág keretén belül a legszigorúbb takarékoság szem előtt tartásával vegye felülvizsgálat alá úgy az állami kiadásokat, mint bevételi forrásokat. Ebből a kényszerhelyzetből kifolyólag voltam kénytelen a nem állami középiskolák tanszemélyzetének fizetésekiegészítő államsegélyét is revízió alá venni avégből, hogy a tanszemélyzetnek az iskolafenntartó által fizetendő alapfizetése az iskolafenntartó anyagi erejéhez mérten felemeltesse. A debreceni református főgimnázium fenntartó testületének képviselőjével e tárgyban f. évi július hó 4-én tárgyalást tartottam s az iskolafenntartó képviselőjének e tárgyaláson tett előterjesztése, valamint az itt levő nyilvántartási adatok felhasználása alapján az említett intézet fenntartójának az intézet tanárai mindenkori állami rendszerű fizetésé-

hez és családi pótlékához való hozzájárulását az 1924—1925. tanévre 1924 szeptember 1-től 1925. évi augusztus hó 30-ig 23%-ban állapítottam meg. Igaz ugyan, hogy az intézet fenntartója az idézett tárgyaláson nem 23%, hanem csak 20% hozzájárulást ajánlott fel, ezt az ajánlatot azonban a legnagyobb sajnálatomra nem állott módomban elfogadni, illetőleg az ajánlott mérvű hozzájárulás elfogadását biztosítani, mert az állami költségvetés egyensúlyának helyreállítása ezt lehetetlenné tette s inkább igyekeztem a hozzájárulás %-ának igen kis mérvű felemelésével az intézet zavartalan fennállását lehetővé tenni, mint az állami költségvetés egyensúlyának megingatásával az intézet nehézségeibe juttatni. A debreceni m. kir. pénzügyigazgatóságához intézett rendeletem másolatát szíves tudomás végett van szerencsém azzal a felkéréssel Méltóságodnak megküldeni, hogy méltóztassék intézkedni arra nézve, hogy f. évi szeptember 1-től az intézet tanszemélyzete a fenntartótól az alapfizetésnek a megállapított %-át kapja.

A magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszternek 72,128—1924. v. ü. o. szám alatt a debreceni pénzügyigazgatóságához intézett rendeletének másolata. Mihez tartás és további eljárás végett értesítem a m. kir. Pénzügyigazgatóságot, hogy a debreceni református főgimnázium fenntartójának az intézet tanárai mindenkori állami rendszerű fizetéséhez és családi pótlékához való hozzájárulását az 1924—1925. tanévre (1924. évi szeptember 1-től 1925. évi aug. 30-ig) 23%-ban állapítom meg. Felhívom ennél fogva a Pénzügyigazgatóságot, hogy a fenti intézet tanárai részére a mindenkori állami rendszerű fizetéseket és esetleges családi pótlékokat 1924. évi szeptember 1-től kezdve fizetésekiegészítő és családi pótlék államsegély címen 23% levonásával 77%-ban állapítsa meg és utalványozza ki. Jelen rendeletem kézhezvételét f. évi augusztus 10-ig ide jelentse be. Budapest, 1924. évi június hó 25-én.

Ezzel egyidejűleg tanítóképző-intézeti igazgató jelenti, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a debreceni kir. Pénzügyigazgatóságnak 30,868—1924. sz. a. rendeletével meghagyta, hogy a debreceni református tanítóképző-intézet tanárai részére a mindenkori állami rendszerű fizetéseket 1924 július 1-től kezdve 10% levonásával állapítsa meg és utalványozza. A kifizetés július és augusztus hónapokra tényleg 10% levonásával történt, a családi pótlékok azonban teljes összegben kiadattak. Kéri, hogy a hiányzó 10% a tanítóképző-intézeti tanárok részére július 1-től visszamenőleg a csatolt kimutatásban foglalt összegekkel 6.127,660 korona végösszeggel pótlólag, szeptember 1-től kezdődőleg pedig előlegesen kiutaltassék”.

Gazdasági tanács megdöbbenéssel értesül

az államkormány fenti intézkedéseiről, amelyeknek következtében a kollégium előirányzatlan szükségletei az 1924—1925. költségvetési évre mintegy 224.000,000 koronával szaporodnak.

A kollégium 1924—1925. évi gazdálkodásának a terve a szükségletek leszorított mértéke és az összes jövedelmi lehetőségek figyelembevétele mellett is csaknem passzív eredményt mutat.

Miután a jövedelmek további fokozhatása alig lehetséges; miután az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében az államsegélyek fokozatos leszorítása várható; az a körülmény, hogy a főgimnázium és tanítóképző-intézet államsegélyei mindjárt az első évben ilyen súlyos s a következő években előreláthatólag növekvő %-ban hátrítottak át, ez intézmények s velük együtt a kollégium jövő gazdasági helyzetét nagy mértékben aggályossá teszi.

Ezért gazdasági tanácsunk felettes hatóságát tisztelettel azon kérelemmel keresi meg, hogy az államkormányánál az áthárított államsegély mértékének csökkentése érdekében a legerőteljesebben ismételtel közbenjárni méltóztassék, mert a megállapított % a kollégium anyagi erejével arányban semmi körülmények között nem áll s így e %-os teher fenntartása és esetleges további fokozása ezen ősi református intézmény elsorvasztásával járna, ami az államkormány érdeke sem lehet.

Amennyiben az államkormány az előzetesen felterjesztett s a kollégium vagyoni helyzetét feltüntető kimutatásokat (számadás- és költségvetéskivonatokat) elegendő bizonyítékul el nem fogadná, méltóztassék ezen vagyoni helyzet közvetlenül való megvizsgálatását is javaslatba hozni.

Gazdasági tanács a kényszerűség teremtette helyzet következményeképpen a tanítóképző-intézeti tanárok kifizetetlen illetményeit július és augusztus hónapokra a betérjesztett kimutatásban foglalt összegekkel 6.127,666 korona végösszeggel kiutalja, egyben utasítja pénztárt, hogy úgy a tanítóképző-intézet, mint a főgimnázium tanárai részére az állampénztár által levonásba hozandó 10, illetőleg 23% illetményeket szeptember hónapra számvevőileg számjelzett nyugtakra az esedékesség napján további intézkedés bevétele nélkül fizesse ki.

Miről az egyházkerületi közgyűlés felterjesztésileg, főgimnázium és tanítóképző-intézeti igazgatók, pénztár és számvevő végzésileg értesítetnek. (Hitelesítve.)

Kiadta :

Dr. Elek Imre,

a kollégium gazdasági tanácsának jegyzője.

*

Aggodalommal ismerkedtünk meg az itt közölt kultuszminiszteri rendelkezéssel. Kínos nyugtalanságok közt mérlegeltük a helyzetet s

a lehető alakulásokat menetét. Míg a katolikus tanintézetek az alapítványi vagyon birtokában szó nélkül elbirják az új terhet: addig mi, protestánsok összeroskadunk alatta. Így lesz apránként kiszedve református kulturintézményeink épülete alól a fundamentum s ha az oláhok a megszállott területeken a tanintézetek megsemmisítésével teszik oláhokká magyar testvéreinket: hát mi belőlünk, reformátusokból mi lesz, ha anyaszentegyházunk kősziklán épült várai, az iskoláink, sorra elsorvadnak? A közelebről összeülő egyházkerületi közgyűlés tekintse feladatául belenézni a dolgok mélyébe s megmozdítani minden követ, hogy ez ne ne következzék.
(Figyelő.)

Külföld

Vasárnapi iskolai világtkongresszus

Tűzadás nélkül világra szóló eseménynek lehet azt a nagy gyűlést nevezni, melyet a „Vasárnapi Iskolai Világszövetség“ Glasgow városában f. é. június 18—26. napjain rendezett. A világ minden részéből, 52 ország képviselőiben 5000 ember jött össze. Magyarországból 16 tagú küldöttség vett részt a kongresszuson, s ehhez még öten csatlakoztak a megszállott területekről.

Külső kereteiben is nagyszerű volt a kongresszus, melynek védnöke az angol király fia, a yorki herceg volt. Uralkodók, egyházi és társadalmi vezetők üdvözölték az egybegyűlteket. De a fényes külsőségeknél nagyobb hatást keltett az a végtelen szeretet, amivel Skócia legnagyobb városa a vendégeket elhalmozta. — Nem volt csekély dolog annyi idegen számára annyi vendégszerető hajlékot biztosítani.

A kongresszuson elhangzott jelentésekből kitűnik, hogy több, mint 32 millióból áll a vasárnapi iskolások serege. A kongresszus programja oly gazdag volt, hogy néha 2—3 helyen párhuzamosan folytak a gyűlések. Az előadások a különböző országok képviselői által előterjesztett jelentéseken kívül felöltek számos elméleti és gyakorlati kérdést, mint pl. az egyöntetű tanterv, a különböző korú növendékek, különösen a serdülők speciális vezetése. Kimagasló események voltak a nagy ünnepi fogadtatás, miben Glasgow főpolgármestere és tanácsa a kongresszus tagjait a díszes műcsarnokban részesítette, ahol az egyetem rektora s a skót egyház lelkészeinek elnöke is üdvözlő beszédeket mondottak, továbbá az a csodás szépségű sorozata az élőképnek, melynek szövegét Kelly James főtáncos és Street Jenny író szerkesztették meg; „A király országútján“ volt e mű címe s az ó-szövetség gyermekeitől kezdve a legmodernebb vasárnapi iskola növendékekig mutatta be, mint jár az ifjú-

ság az Isten útján, hit által követvén a megleszített Krisztust.

Nagy látogatottságnak örvendhetett a kongresszus kiállítása is, melynek egyik részében bibliai országok, valamint missziói területek néprajzi viszonyait — lakásokat, szerszámokat, viseleteket stb. — mutattak be eredetiben, vagy természetes nagyságú utánzatokban. Vasárnap, június 22-én a magyar küldöttségnek angolul tudó tagjai közül többeknek alkalmat adtak, hogy templomi szöszékekről a gyülekezetekhez szólhassanak.

Különfelek

A kollégiumi tanévnyitó ünnepség a szokásos keretek között folyó hó 11-én volt a Nagytemplomban és az oratóriumban. A Nagytemplomban Dr. Erdős Károly imádkozott, az oratóriumban a Hymnusz eléneklése után Karai Sándor kollégiumi igazgató mondott tartalmas beszédet, majd Dr. Baltazár Dezső püspökünk köszönt el a lelkek mélyéig ható szavakkal a kollégiumi tanároktól és ifjúságtól második amerikai útja előtt. A debreceni egyház részéről Szele György lelkipásztor, a város nevében Dr. Csűrös Ferenc tanácsnok üdvözölték szíves szavakkal az ő kollégiumot.

Harangavató Békésen. A békési református egyház 1924 aug. 17-én avatta fel három új harangját, melyet több, mint 400.000,000 korona költségen készített. Az ünnepi beszédet Harsányi Pál gyomai lelkész-esperes tartotta. Az ünnepségen részt vettek a szomszédos református és evangélikus egyházak lelkészei és képviselői. A kiválóan sikerült, gyönyörű hangú harangokat Szlezák László budapesti cég öntötte.

Szilvásvár adon július 20-án volt harangavató, amelyen Dr. Révész Kálmán püspök és Hubay Mihály helybeli buzgó lelkipásztor működtek közre.

A **Hajnal**, egyetlen külmissziói folyóiratunk 3—6. száma most jelent meg tanulságos tartalommal. Kiadóhivatala Budapest, IX. Angyal-utca 7/A. Előfizetési ára félévre 21,000 K.

A **békésbányai egyházmegye** lelkészértekezlete f. hó 13. és 14. napjain tartja összejövetelét Battonyán.

Körösladányról. Nagy Margit, a budapesti Operaház kiváló fiatal művésznője már mint fiatal leány feltűnt a Kálvineum javára annak idején rendezett jólékonycélú hangversenyeken, már akkor művészi jövőt ígérő énekével. Mint Körösladányból írják, a művésznő szünidejében rokonlátogatáson ott időzve, a szeretetegyesület javára a református templomban tartott ünnepélyes istentiszteleten ez alkalommal s készséges örömmel ajánlotta fel Istenáldotta művészetét Isten dicsőségére és a hívek épülésére. Az istentisztelet keretében Weber: „Lágyan, lágyan drága dallam...” című szolamát, prédikáció után pedig „Szeretlek Isten véghetetlen...” kezdetű gyönyörű éneket énekelte minden szívet magával ragadó kristálytisztaság és árnyalatokban felette gazdag szopránján. —

Van kilátás rá, hogy a művésznő a szervezés alatt levő Leánykálvineum javára rendezendő hangversenyektől sem vonja meg nagyértékű támogatását.

A Bethlen Naptár az 1925. évre rendkívül érdekes és gazdag tartalommal, sok szép képpel már szeptemberben megjelenik. Első cikke Jókainak van szentelve, születése századik évfordulójára Zsigmond Ferencről, arcképpel. — Elbeszéléseket közöl Bartóky Józseftől, Lőrinczy Györgytől, Muraközy Gyulától, Hegyaljai Kiss Gézától, V. Sipos Idától, Kesztüsné-Balogh Margittól, verseket Vargha Gyulától, Szabolcska Mihálytól, Kozma Andortól, Szabó Endrétől, Gyökössy Endrétől, V. Sipos Idától, Balázs Győzötől. Közli Vargha Gyula, Lőrinczy György, Szabó Endre, Brocskó Lajos életrajzát és arcképét; továbbá az Árpádkori ócsai templom ismertetését öt képpel, a miskolci avasi templom ismertetését Révész Kálmántól 2 képpel, a sárospataki vártemplom leírását (képpel) Harsányi Istvántól; a balatonendrédi csipkét négy szép képpel ismerteti Kájel Endre, érdekes részletet közöl Baltazár Dezső amerikai útinaplójából, Imre Sándortól a köztisztességről közöl megszívlelni való szép cikket, Pálóczi Horváth Zoltán a sárospataki régi diákéletet ismerteti, Záborszky János a hollandok budapesti látogatásáról ír 2 képpel. Gyermek-kert cím alatt szép gyermekmesék és versek, szép képekkel, végül gazdasági és egyéb hasznos tudnivalók egészítik ki a naptár gazdag tartalmát.

Lapunk hirdetési számlája. 32--33. szám. Debreceni tanítóképző-intézet 26,300 K. Makói polgári fiúiskola 19,900 K. Berettyóújfalui egyház 16,700 K. Ramocsaházai egyház 32,700 K. Zsurki egyház 7100 K. Lelkészcseré 19,900 K. Csere 7100 K. Hódmezővásárhelyi egyház 32,700 K. — 34. szám. Bocskay főgimnázium 16,700 K. Balmazújvárosi magyar egyház 26,300 K. Tiszaszőlősi egyház 48,700 K. Besztercezi egyház 23,100 K. Kiskunhalasi egyház 35,900 K. Karcagi főgimnázium 7100 K. 1924 aug. 30. A Kiadóhivatal.

Üzenetek.

V. M. Kereseti adót fizetni kell feltétlenül.

Református egyház. Jánk. A tőkesegély-kölcsönök annuitása ügyében a pénztári hivatal semmi újabb rendelkezést nem vett, de előterjesztésében a változott viszonyok miatt utasítást kért. Míg az megjönne, nem kérhetünk egyebet, mint az annuitás eddigi összegében való beküldését. Célszerű lesz azonban várni vele, míg talán az őszi konventi ülésen az ügyvel remélhetőleg foglalkozni fognak. Az eredményt lapunk közölni fogja. 28 K 50 f befizetése a nagy postaköltség mellett nem gazdaságos eljárás.

Báránd. Méltóztassék megnevezni, hogy hányadik szám nem érkezett meg? Mert ilyen reklamációt, hogy „legkésőbbi számát nem kaptam meg”, nem tudunk elintézni. Július 26-án nem is

adtuuk lapot. Júliusban megjelent 5-én a 27-ik, 15-én a 28—29-ik, augusztus 1-én a 30—31. szám. Valószínűleg téves ez a reklamáció.

R. Gy. T-a-d. A tiszadonyi egyház 14,700 K-val van hátralékban. Ezt ugyan a pontosan vezetett gondnoki napló is megmutatja. A kért hirdetés számlája közölve volt lapunk 34-ik számában, csak a kelet következőben volt Tiszadony helyett Tiszavid. A díj 27,900 K.

B. M. J. úr Ó-ci. 30,000 K az 1924. évi 2-ik fél-évre számoltatott el, a többi (3.400,000 helyett) 1923-ra irtuk.

Több pályázati hirdettetőnek. A pályázati hirdetés kézírata olyan későn érkezett, hogy azt a 36-ik számban nem közölhattük. Tekintettel így a határidő meg nem tarthatására, pár nappal meghosszabbítottuk a terminust. Legcélszerűbb azonban a terminusnál azt a kitélt alkalmazni, hogy határidő a hirdetés megjelenésétől számított tíz (vagy több) nap.

Pályázat.

A váncsodi református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett kántor-tanítói állásra.

I. Javadalom: Természetbeni lakás, kerttel, 15 kat. hold 365 □-öl szántó föld, 408 kor. 50 fillér készpénz, egy öl tűzifa, stóla. Egység-száma 28. Államsegély.

II. Kötelessége: A III—VI. fiúosztályok és ismétlősök tanítása, minden kántori szolgálat. Kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat. Belmissziói munkában segédkezés, egyházi énekhar szervezése és vezetése.

Pályázati határidő szeptember 27. Próbakéneklés saját költségén szeptember 28-án. — Helybeli tanító megválasztása esetére annak helyére történik választás. Javadalma egyháztól évi 36 arany korona, lakás természetben és államsegély.

Pályázati kérvényben kitüntetendő, hogy pályázó esetleg a megüresedett tanítói állásra is pályázik-e. Megválasztott állását azonnal elölgelni köteles.

Pályázati kérvények tanítói és kántori oklevéllel, születési, szolgálati bizonyítványokkal, kommunizmus és oláh megszállás alatti magatartást egyházi és világi hatóság által igazolva, lelkészi hivatalhoz küldendők. Okmányok viszaküldésére postabélyeg csatolandó.

Andó Ferenc,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

Pályázat

a makói belvárosi református segédlelkészi állásra.

Javadalma: 1. havi 80 arany korona (esetleg családos családtagonként havi 10 arany korona pótlékban részesül). 2. Fél öl kemény tűzifa téli fűtésre. 3. Egy szobából álló bútorozatlan lakás. 4. A polgári leányiskolánál, Árvaház-

nál és az izr. iskolánál végzendő hitoktatásért az iskola fentartójától külön díjazás.

Kötelességei: az E. T.-ben előírtak. Pályázatok jelen hirdetés megjelenésétől számított 8 nap alatt lelkészelnökhöz küldendők. Állás legkésőbb október 1-re elfoglalandó.

Makó, 1924 szeptember 8.

Presbiterium.

Pályázat.

A dévaványai református egyház pályázatot hirdet a megüresedett önálló orgonista-kántori állásra. Fizetése: 1. Tíz hold jó minőségű, réti szántó föld. 2. Tizenhat mázsa búza. 3. Négy mázsa árpa. 4. Négy mázsa szemes tengeri. 5. Stóla (lelkek száma 9000). 6. Természetben lakás. — Kötelessége: Amint meg van szabva. Felszerelt kérvények október 2-ig adandók be a református lelkészi hivatalnál. A bemutatkozás október 5-én lesz a templomban, istentisztelet után. Akik a választáskor szavazatot kapnak, azok útiköltsége megérítettik.

Dévaványa, 1924 szeptember 8.

Presbiterium.

Pályázat.

A hencidai református egyház pályázatot hirdet a megüresedett vegyes iskolai III-ik tanítói állásra.

I. Javadalom: 1. Lakás természetben. 2. Készpénz az egyház pénztárából évi 100 kor., női kézimunka tanításáért 80 korona, kertváltás 20 korona. 3. Megfelelő államsegély.

II. Kötelesség: 1. A presbiterium által reá bízott osztály vagy osztályok törvényszerinti vezetése. 2. Szükség esetén, ha tudniillik férfi választatik meg, énekvezér és lelkész helyettesítése. 3. Belmissziói munkában s lelkészi irodai teendőkben segítés.

Pályázhatnak férfi- és nőtanítók. Orgonázni tudók előnyben. Menekültek és B) lisztások kellő figyelemben részesülnek. Pályázati határidő szeptember 28. Az állás azonnal elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények a lelkészi hivatalhoz küldendők. — Saját költségén való megjelenés kívánatos.

Hencida (Bihar m.), 1924 szept. 1.

Veress Bálint,
református lelkész.

Pályázat.

A nyírgyulaji református kántor-tanítói állásra pályázatot hirdetnek. Fizetés az egyháztól 4 hold föld, 15 véka búza, 30 véka rozs, 6 köbméter tűzifa, 8 legelőjog. Lakás és kert természetben. Stóla. Államsegély. Pályázati határidő: megjelenéstől számított 10 nap. Kérvények a református lelkészi hivatalhoz küldendők.

Pataky László,
református lelkész.

Pályázat.

A gávai református egyház pályázatot hirdet a tanítónői állásra. Fizetése a helybeli járulékokon kívül államsegély. Lakás, kert természetben. Kötelessége a reábizott osztályok vezetése. Orgonázni tudók előnyben. Pályázati határidő ezen sorok megjelenésétől számított 8 nap.

Gáva (Szabolcs m.), 1924 szept. 8.

Református iskolaszék.

Pályázat

a hajdúszoboszlói református egyházuál egy férfi tanítói állásra.

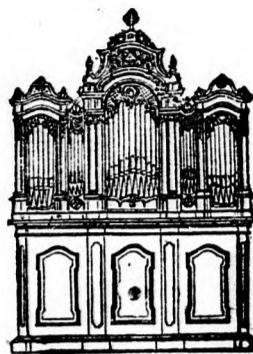
Javadalom: 1. Az egyháztól 7764—1924. sz. miniszeri rendelettel megállapított, havonként kiszolgáltatandó összeg. 2. Törvényszerű lakbér. 3. Megfelelő államsegély.

Kötelessége: Az iskolaszék által reá bízott osztály vagy osztályok vezetése, az egyházkerületi tanterv szerint. Kántor helyettesítése. — Pályázati határidő szeptember 30. — Az állás azonnal elfoglalandó. A megválasztott részére útiköltség és költözködés címén az egyház 100,000 koronát fizet. B) lisztások és menckülték előnyben részesülnek. — Jegyzet. A fenntartó lakást nem garantálhat.

Iskolaszék.

FITTLER SÁNDOR

orgona-, orgonasíp- és harmónium készítő vállalata
PESTERZSÉBET, Erzsébet-u. 23.

Készít elsőrangú modern gépezetes és légnyomású, tartós, nemeshangú

új orgonákat
művészi kivitelben.

Hadicélokra elrekvirált és egyéb

orgonasípok
speciális készítése és szállítása.

Vállalja régi orgonák légnyomású rendszerre való átalakítását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra hangolását, valamint

orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fűjtató berendezések készítése.

Szívó és nyomó rendszerű harmoniumok készítése, javítása és hangolása. — Minden munkáért jótállást vállalok. — Felvilágosítással, tervszellettel és költségvetéssel készséggel szolgálom — Munkám szakszerű végzését és pontosságát több egyház ajánlólevelével tudom igazolni.

ALAPÍTTATOTT 1910-BEN

Egyházkerületi elemi iskolai tankönyvek,

papírok, írószerek, tollak, tinták, ceruzák, kréták, palatáblák, szivacsok és minden egyéb iskolai író- és rajzeszközök óriási választékban kaphatók.

Irkák közül különösen ajánljuk a kiváló finom papíron készült és nagyon olcsó

4 és 6 lapos „**MÉLIUSZ**” irkáinkat.

ZSOLTÁRKIADVÁNYAINK

iskolai alakja minden kötésben kapható.

Kiadásunkban most jelent meg a zsinat által kötelező használatra elrendelt **Temetési énekek a magyar reformátusok használatára**

a zsinat által megállapított szöveggel és dallamokkal.

Ára kemény papirkötésben K 6000.—, félvászonkötésben K 8000.—. Továbbá

Temetési énekek a magyar hívek, énekvezérek, iskolák és dalos egyesületek használatára

a zsinat által megállapított szövegekkel és dallamokkal, vegyeskarra (orgona, harmonium, zongora) és férfikarra. Ára kemény papirkötésben K 12,000.—, félvászonkötésben K 14,000.—.

Tankönyvekből és írószerekből az egyházaknak és iskoláknak 10% engedményt adunk.

„MÉLIUSZ” könyvkereskedés, Debrecen.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata.